

14. **Митрофаненко Ю.** Справа отамана Волинця / Ю. Митрофаненко // Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті : зб. наук. пр. – Д., 2011. – Вип. IX. – С. 206–213.
15. **Омелянович-Павленко М.** Спогади командарма 1917–1920-ті рр. / М. Омелянович-Павленко. – К., 2004.
16. Робітнича газета. – 1919. – 19 лют.
17. **Тинченко Я.** Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917 – 1921) : наукове видання / Я. Тинченко. – К., 2007.
18. **Тинченко Я.** Українські збройні сили. Березень 1917 – листопад 1918 рр. (організація, чисельність, бойові дії) / Я. Тинченко. – К., 2008.
19. **Тютюнник Ю.** Революційна стихія. Зимовий похід 1919–1920 рр. Спомини / Ю. Тютюнник. – Л., 2004.
20. Україна. 1919 рік.: М. Капустянський «Похід Українських армій на Київ – Одесу в 1919 році». Є. Маланюк «Уривки зі спогадів». Документи та матеріали: Документально-наукове видання / [передм. Я. Тинченко]. – К., 2004.
21. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 1078, оп.1, спр. 3.
22. Там само. – Ф. 1078, оп.1, спр.5.
23. Там само. – Ф. 1078, оп.1, спр.6.
24. Там само. – Ф. 1078, оп.1, спр.21.
25. Там само. – Ф. 1092, оп. 5, спр. 17.
26. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1, оп. 20, спр. 1040.
27. Там само. – Ф. 269, оп. 1, спр. 37.
28. **Чеботарів М.** Визвольні змагання очима контррозвідника (Документальна спадщина Микола Чеботаріва) / М. Чеботарів. – К., 2003.

Надійшла до редколегії 25.04.2014

УДК 94 (477.63) «1943/1989»

В. Д. Мирончук

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ПРАВНУК КОБЗАРЯ ДМИТРО КРАСИЦЬКИЙ НА ІСТОРИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ДДУ

Проаналізовано внесок Д. Ф. Красицького в організацію навчального і наукового процесу як на історичному факультеті, так і в університеті в цілому.

Ключові слова: викладач, кафедра, завідувач, проректор, директор, історичний музей, творчість.

© В. Д. Мирончук, 2014

В. Д. Мирончук

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

**ПРАВНУК КОБЗАРЯ ДМИТРИЙ КРАСИЦКИЙ
НА ИСТОРИЧЕСКОМ ФАКУЛЬТЕТЕ ДГУ**

Проанализирован вклад Д. Ф. Красицкого в организацию учебного и научного процесса как на историческом факультете, так и в университете в целом.

Ключевые слова: преподаватель, кафедра, заведующий, проректор, директор, исторический музей, творчество.

V. D. Mironchuk

Oles Honchar Dnipropetrovsk National University

The article declares identity D. Krasitsky – great-grandchild of T. G. Shevchenko, pro-rector DDU, from educational-scientific works (1943–1944), to the dean of historical faculty (1943–1946), manager of department of history of people of the USSR (1943– 1946 rr). Analysed D. F. Krasitsky's contribution in the educational and scientific process, as the history department and as the University as a whole.

Key words: teacher, faculty, holder of the chair, pro – rector, headmaster, historical museum, creation.

Дана стаття присвячена Дмитру Філімоновичу Красицькому – правнуку Т. Г. Шевченка, проректору ДДУ з навчально-наукової роботи (1943–1944 рр.), декану історичного факультету (1943–1946 рр.), завідувачу кафедри історії народів СРСР (1943–1946 рр). На жаль, ця непересічна особистість, її внесок в організацію навчального і наукового процесу як на історичному факультеті, так і в університеті в цілому, підготовці перших повоєнних випусків істориків 1945–1946 рр. тривалий час залишались поза увагою дослідників. Про перебування в ДДУ Д. Ф. Красицького лише побіжно згадувалося в біографічних довідниках 70–80-х рр. ХХ ст. [2; 11; 25]. Творчість Д. Ф. Красицького, передусім як письменника-шевченкознавця, ретельно аналізувалася переважно на сторінках літературознавчих оглядів, що з'явилися на початку ХХІ ст. [1; 3; 4; 26]. У зв'язку з цим виникла нагальна потреба у залученні маловідомих джерел з метою ґрунтовнішого вивчення т. з. університетської доби в біографії Д. Ф. Красицького, яка була пов'язана з історичним факультетом ДДУ повоєнного часу (1943–1946 рр.).

Перша згадка про Д. Ф. Красицького була знайдена авторами у відділі рідкісної книги Наукової бібліотеки ДНУ імені Олеся Гончара, де зберігається шість дипломних робіт випускників історичного факультету 1945 р., відгуки наукових керівників та рецензії викла-

дачів. Серед них – дві рецензії завідувача кафедри історії народів СРСР Д. Ф. Красицького, який нерідко підписував документацію як «завідувач кафедри історії народів СРСР та України» [14; 20]. Згодом в Музеї історії ДНУ імені Олесея Гончара була виявлена особова справа доцента Дмитра Филимоновича Красицького, де міститься не відома раніше інформація щодо його науково-педагогічної діяльності в ДДУ та у Дніпропетровському історичному музеї імені Д. І. Яворницького.

Д. Ф. Красицький народився у 1901 р. в родині селян-бідняків у с. Зелена Діброва на Черкащині [24, арк. 1]. Генеалогічне дерево Д. Ф. Красицького свідчить, що його прабабкою була Катерина Григорівна Шевченко (1806–1850) – старша сестра геніального Кобзаря, яка в 1823 р. взяла шлюб з Антоном Григоровичем Красицьким (1794–1848). У них народилося 12 дітей, з яких до повноліття дожило лише четверо: Федір, Степан, Яким та Максим. Яким Антонович був дідом Д. Ф. Красицького по лінії батька Филимона Якимовича [6, с. 7].

У 1924 р. Дмитро закінчив Київський Інститут Народної Освіти. У 1925 – 1927 рр. заочно навчався у Комуністичному університеті імені Я. М. Свердловла. У роки Великої Вітчизняної війни, з 1941 р. до листопада 1943 р., знаходився у лавах Червоної армії, де отримав звання майора. За проявлену мужність та героїзм Дмитро Филимонович був нагороджений орденом «Червоної Зірки» [24, арк. 1].

У характеристиці Д. Ф. Красицького від 20 листопада 1946 р., яку підписав ректор Дніпропетровського державного університету Л. Й. Сафронов, йшла мова про те, що 1 листопада 1943 р. по 1 березня 1946 р. Дмитро Филимонович працював у ДДУ в якості доцента і завідувача кафедри історії народів СРСР. Зазначалося, що він викладав лекції «хорошим, популярним язиком на високом теоретическом уровне», користувався авторитетом серед колег і студентів університету, нерідко виступав з лекціями перед трудящими міста та області [24, арк. 1].

Відповідно до нормативних вимог того часу перед дипломуванням студенти повинні були обов'язково складати державні іспити. Серйозним випробуванням для 16 випускників історичного факультету 1944/45 н. р. став державний іспит з дисципліни «Історія СРСР», який відбувся 12 липня 1945 р. Головою ДЕКу був доцент І. Кропотва, екзаменатором – завідувач кафедри історії народів СРСР доцент Д. Ф. Красицький [15, арк. 4].

Протоколи засідань ДЕКу 1944–1945 рр. свідчать, що всі без винятку питання в білетах були сформульовані Д. Ф. Красицьким українською мовою, яку він досконало знав ще з дитячих років як справжній патріот і нащадок Т. Г. Шевченка. Проте переважна більшість

студентів-істориків відповідала російською. Екзаменаційний білет складався з трьох питань і хронологічно охоплював період від найдавніших часів до 1945 р. [15, арк. 4–6].

Саме в цей період Дмитро Филимонович працював директором Дніпропетровського історичного музею імені Д. І. Яворницького. У 1944 р. він організував й очолив етнографічну експедицію по Дніпру, до якої увійшли наукові співробітники музею і п'ять студентів ДДУ. У звіті про цю експедицію Д. Ф. Красицький підкреслював, що за п'ятнадцять днів під час пішої подорожі від Дніпропетровська до Запоріжжя було виявлено 700 знахідок, з них – 500 унікальних. Вони стали підґрунтям для запланованих трьох публікацій: «Понад Дніпром» (Д. Красицький); «Кромлехи середньої течії Дніпра» (М. Карлов); «Слов'янські кладовища на березі середньої течії Дніпра» (Д. Красицький, С. Нокельський) [5, арк. 4]. На жаль, особова справа Д. Ф. Красицького не дає інформації про його подальший життєвий шлях. Є лише довідка від 19 вересня 1947 р. про його роботу в ДДУ з 01 листопада 1943 р. по 01 березня 1946 рр., завірена печаткою і особистим підписом секретаря заповідника «Кієво-Печерська Лавра» Левченком [23, арк. 3].

Як надалі склалася доля Д. Ф. Красицького? У 1946 р. він оселився в Києві. Працював директором, а згодом – заступником директора з наукової роботи Будинку-музею Т. Г. Шевченка. 23 роки був членом редколегії журналу «Людина і світ», членом методичної ради товариства «Знання», надрукував більше 500 статей і нарисів з літературознавства та шевченкознавства [3, с. 3–4].

Помер у 1989 р.; похований у Києві [3, с. 5]. Пам'ять про батька зберігає його донька Тамара Красицька, випускниця Київського університету, географ за фахом. Вона мешкає в Севастополі. Племінниця Дмитра Филимоновича – Людмила Красицька є президентом Всеукраїнського благодійного культурно-наукового фонду Т. Г. Шевченка [6, с. 7].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що Дмитро Филимонович Красицький навіть у нелегкі повоєнні часи, перебуваючи на відповідальних посадах проректора ДДУ з навчально-наукової роботи (1943–1944 рр.), декана історичного факультету (1943–1946 рр.), завідувача кафедри історії народів СРСР (1943–1946 рр.) залишився справжнім патріотом України. У міру своїх сил він зберігав та примножував традиції українського народу, пам'ятаючи про свого славетного пращура Т. Г. Шевченка.

Бібліографічні посилання

1. Дзюба Г. І. Дмитро Филимонович Красицький : біогр. довідка / Г. І. Дзюба // Люди і долі: худож.-публіц. вид. – Черкаси, 2001. – С. 38–40.

2. Дмитро Красицький // Письменники України у Великій Вітчизняній : біо-бібліогр. довід. – К., 1980. – С. 178.
3. Дмитро Филимонович Красицький // Літературно-мистецький вернісаж Черкащини : метод.-бібліогр. матер. – Вип. 9. – Черкаси, 2011. – С. 3–5.
4. Дмитро Красицький : біогр. довідка // Криничка: антол. творів письм. Черкащини для дітей та юнацтва. – Черкаси, 2009. – Т. 1. – С. 103–112.
5. Звіт експедиції по Дніпру під керівництвом Д. Ф. Красицького 1944 р. // Музей історії ДНУ імені Олесья Гончара. – Ф. 1, оп. 1, спр. 10, арк. 4.
6. **Іваськів Л.** Про нащадків Тараса Шевченка / Л. Іваськів // Свобода. – № 34. – С. 7.
7. **Красицький Д. Ф.** Гілки Шевченкового роду / Д. Красицький, Л. Красицька // Літературна Україна. – 1987. – 17, 24 вересня; 12, 19 листопада, 3 грудня.
8. **Красицький Д.Ф.** Дітям про Тараса Шевченка / Д. Ф. Красицький. – К., 1962.
9. **Красицький Д. Ф.** Т. Г. Шевченко – борець проти релігії / Д. Ф. Красицький. – К., 1956.
10. **Красицький Д. Ф.** Юність Тараса. Рассказы о юности Т. Г. Шевченко / Д. Ф. Красицький. – М., 1964.
11. Красицький Дмитро Филимонович // Письменники Радянської України : бібліогр. довід. – К., 1981. – С. 134.
12. **Мирончук В. Д.** Добре слово про найстарішу кафедру ДНУ / В. Д. Мирончук // Бористен. – 2011. – № 10. – С. 28–29.
13. **Мирончук В. Д.** Історичний факультет ДДУ: перші повоєнні випуски (1945–1946 рр.) / В. Д. Мирончук, В. Ю. Медяник // Бористен. – 2012. – № 1. – С. 22–24.
14. Отзыв-рецензия о работе ст-ки IV курса истор. ф-та ДГУ т. Нины Сергеевны Ефимовой на тему «Оборона Севастополя 1854-1855 гг.» зав. каф. истории народов СССР, доц. Д. Красицького от 07.07.1945 г. // Відділ рідкісної книги Наукової бібліотеки ДНУ ім. Олесья Гончара. – Ф. 1, оп. 1, спр. 4, арк. 1.
15. Протокол № 2 заседания Государственной экзаменационной комиссии исторического факультета Днепропетровского госуниверситета от 12.07.1945 г. Экзамен по дисциплине «История СССР» // Архів ДНУ ім. Олесья Гончара. – Ф. 1, оп. 1-л, арк. 4–6.
16. Протокол № 3 заседания Государственной экзаменационной комиссии исторического факультета Днепропетровского госуниверситета по защите дипломных работ от 16.07.1945 г. // Архів ДНУ ім. Олесья Гончара. – Ф. 1, оп. 1-л, арк. 7.
17. Протокол № 4 заседания Государственной экзаменационной комиссии по историческому факультету ДГУ от 24.06.1946 г. Экзамен по дисциплине «История СССР» // Архів ДНУ ім. Олесья Гончара. – Ф. 1, оп. 1-л, арк. 11-16.
18. Протокол № 6 заседания Государственной экзаменационной комиссии по историческому факультету ДГУ от 27.06.1946 г. // Архів ДНУ ім. Олесья Гончара. – Ф. 1, оп. 1-л, арк. 22–24.
19. Протокол № 10 заседания Государственной экзаменационной комиссии по историческому факультету ДГУ от 30.06.1946 г. // Архів ДНУ ім. Олесья Гончара. – Ф. 1, оп. 1-л, арк. 26–27.
20. Рецензия о работе ст. К. Авиловой на тему «Реформы Петра» зав. каф. истории народов СССР, доц. Д. Красицького от 15.07.1945 г. // Відділ рідкісної книги Наукової бібліотеки ДНУ ім. Олесья Гончара. – Ф. 1, оп. 1, спр. 1, арк. 1.

21. Список студентів-випускників за 1944/45 учебный год // Архів ДНУ ім. Олесея Гончара. – Ф.1, оп.1-л. – 57 арк.

22. Справка доц. Красицькому Д.Ф. от 21 января 1944 г. // Музей історії ДНУ ім. Олесея Гончара. – Ф. 1, оп.1, спр. 10, арк 2.

23. Справка тов. Красицькому Д.Ф. от 19 сентября 1947 г. // Музей історії ДНУ ім. Олесея Гончара. – Ф.1, оп.1, спр.10, арк.. 3.

24. Характеристика на доцента Красицького Дмитрия Филимоновича // Музей історії ДНУ ім. Олесея Гончара. – Ф.1, оп.1, спр.10, арк. 1.

25. **Хінкулов Л. Ф.** Красицький Дмитро Филимонович / Л. Ф. Хінкулов // Шевченківський словник. – Т. 1. – К., 1976. – С. 237.

26. 100 років з дня народження письменника-шевченкознавця Д. Ф. Красицького // Календар пам'ятних дат Черкащини на 2001 рік. – Черкаси, 2001. – С. 38–40.

Надійшла до редколегії 08.05.2014

УДК 94(477.63)

В. В. Іваненко

Дніпропетровський національний університет імені Олесея Гончара

**СПЛКУЮЧИТЬСЯ ІЗ ПАТРИАРХОМ
УКРАЇНСЬКОГО КРАЄЗНАВСТВА ...
(ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА АКАДЕМІКА П.Т. ТРОНЬКА)**

Висвітлено деякі маловідомі епізоди співпраці дніпропетровських істориків з фундатором і багаторічним лідером Всеукраїнської спілки краєзнавців.

Ключові слова: П. Т. Тронько, учений, патріот, краєзнавство, ДНУ імені Олесея Гончара.

В. В. Іваненко

Днепропетровский национальный университет имени Олесея Гончара

**ОБЩАЯТЬСЯ С ПАТРИАРХОМ
УКРАИНСКОГО КРАЕВЕДЕНИЯ...
(ШТРИХИ К ПОРТРЕТУ АКАДЕМИКА П. Т. ТРОНЬКО)**

Освещены некоторые малоизвестные эпизоды сотрудничества днепропетровских историков с основателем и многолетним лидером Всеукраинского союза краеведов.

Ключевые слова: П. Т. Тронько, учений, патриот, краеведение, ДНУ имени Олесея Гончара.